

Sunay Akın (1962-....)

* **Garipçi** şiir anlayışıyla **Orhan Veli** tarzında yazan **Sunay Akın**'ın şiirleri anlık ilhamla yazılmış kısa, vurucu şiirlerdir.

* Olaylara biraz çocuksu edayla farklı yönlerden bakabilen **Sunay Akın**, sıradan her şeyi şiirlerinde ilginç bir kıvama getirebilir; sesleri, renkleri ve mekânları bambaşka bir boyuta dönüştürebilir.

* İlk şiir kitabı **Makiler**'i 1989 yılında yayımlar. Ardından da sırasıyla **Antik Acılar**, **Kaza Süsü**, **62 Tavşanı** isimli kitapları raflardaki yerini alır.

* **Cemal Süreya**'nın etkisinde yazdığı şiirlerinde ise dil oyunlarına dayalı **yoğun bir alaycılık ve şaşırtma dikkat çeker**.

* Son yıllarda şiirden çok düz yazıya ağırlık veren **Sunay Akın**, tam bir söz ve düşünce cambazıdır. Yakın tarihteki ilginç olay ve yerlerle ilgili yazdığı kitaplarla edebiyat dünyamıza renk katmaktadır.

62 Tavşanı'ndan

Denize düşen
bir oyuncaktır Kız Kulesi
soruyorum berber koltuğundan
iki ayna arasında
akıp giden görüntüme
şair olanınız hangisi

Romanları

İstanbul'un Nazım Planı, Ay Çöreği ve Deniz Yıldızı, Kız Kulesi'ndeki Kızılgerilli, Önce Çocuklar ve Kadınlar, İstanbul'da Bir Zürafa, Onlar Hep Oradaydı, Kırdığımız Oyuncaklar, Kule Canbazı

Derlemeleri

Şairler Matinesi, Küçük Asker... Küçük Asker, Şiir Cumhuriyeti, Ve Şaire... Ve Şaire, Kırılan Canlar

Şiirleri

Makiler, Antik Acılar, Kaza Süsü, 62 Tavşanı

DÜNYA EDEBİYATI

Ege Denizi'nin kıyılarında yüzyıllarca hüküm süren Yunan medeniyeti bilim, sanat ve felsefe alanında çok geliştikleri için bugünkü Batı medeniyetinin temelini oluşturdu. Bu durum edebiyatta da kendisini gösterdi. Bugün modern edebiyatın şiir ve tiyatro alanındaki birçok türünün ilk örnekleri Eski Yunan Edebiyatı'nda verildi.

Yunan Edebiyatı

Hesiodos (MÖ. 6.Yy.)	Didaktik şiir	Didaktik şiirin kurucusudur.	İşler ve Günler, Tanrıların Doğuşu
Sappho (MÖ. 6.Yy.)	Lirik şiir	Lirik şiirin kurucusudur. Bayan bir şairdir.	Düğün, İç savaşlar
Aisopos (Ezop) (MÖ 6.Yy.)	Fabl	Fabl türünün kurucusudur.	Fabllar
Herodotos (MÖ 6.Yy.)	Destan derleyicisi Truva Savaşı	Tarih türünün kurucusu kabul edilmektedir. Tarihin Babası" olarak anılır.	İlyada, Odessea
Aiskhylos (MÖ 525-456)	Tragedya	Tiyatronun, Tragedyanın ilk büyük şairidir.	Agamemnon, Yalvaran Kızlar, Persler, Zincire Vurulmuş Prometheus
Sophokles (MÖ 495-406)	Tragedya	Tragedyanın en büyük şairidir. Tragedyayı geliştirmiştir.	Kral Oidipus, Elektra, Trakhisi Kadınlar, Antigone, Oidipus Kolonos'ta
Euripioes (MÖ 480-406)	Tregedya	Tragedya şairidir.	Medelia, Hippolytos, Elektra, Andromache, Drestes
Aristophanes (MÖ 445-380)	Komedy	İlk büyük komedy şairidir.	Eşekarları, Atlılar, Kurbağalar, Kuşlar, Barış, Bulutlar
Sokrates/Eflatun/ Aristo	Felsefe	Felsefenin öncüleridir.	

ŞİİRDE YAPI

NAZIM BİRİMİ (Dize-Beyit-Dörtlük-Bent)

1. **Dize/Mısra:** Şiiri oluşturan en küçük birime **dize/mısra** denir. **Düz-**yazıdaki satırın karşılığıdır.

Yak neyim varsa benim sâdece senden başka

1. Dize

Âh edersem yanayım yâr ben onulmaz bir aşka

2. Dize

Hüseyin Arif Emre

Uyarı

Şiirin **nazım birimi** nedir diye sorulduğunda: Ya **beyittir** ya **dörtlüktür** ya da **benttir** deriz.

2. **Beyit (ikişerli):** Bir şiirde iki dizeden oluşan bölümlerin her birine **beyit** denir.

* **Beyitlerde her dizenin ölçüsü aynı olur.**

* İki dizelik grup bir **beyit** oluşturur. **dize+dize=beyit**

Bana aşktan söz edersen yüreğim pür-nûr olur

1. Beyit

Izdırâbım diner ancak, bu gönül mesrûr olur

Her doğan günle devâsâ yeniden doğmak güzel;

2. Beyit

Mutlu gözlerle bakarsan, bu gönül mâmûr olur

Hüseyin Arif Emre

3. **Dörtlük:** Bir şiirde dört dizeden oluşan bölümlerin her birine **dörtlük** denir.

* **Dörtlüklerde her dizenin ölçüsü aynı olur.**

* **Dört** dizelik grup bir **dörtlük** oluşturur.

EDEBİ SANATLAR/SÖZ SANATLARI

1. Teşbih (Benzetme)

Aralarındaki bir ilgiden dolayı iki kavramdan **zayıf olanı güçlü olana benzetme sanatı**na teşbih/benzetme denir.

* **Tam bir teşbihte/benzetmede dört unsur bulunur.** Bu dört unsurun bulunduğu benzetmelere **tam teşbih/benzetme** denir.

* **Çocuğun dişleri inci gibiydi.**

1. Benzeyen	2. Benzetilen	3. Benzetme edatı	4. Benzetme yönü
1. Çocuğun dişleri	2. inci	3. gibi	4. beyazdı.

Uyarı

Bir teşbihte **benzeyen** ve **kendisine benzetilen** mutlaka olmak zorundadır. Yoksa teşbih/benzetme olmaz.

Ayın karanlık yüzü gibi karadır kalbin

Ne vakit kalbine dokunsa gözlerim

Üşüyor soğukluğunda ve titriyor karanlığından

Karanlığın çöküyor üstüme ne vakit kalbine dokunsam

Kararıyor gözlerim

Hüseyin Arif Emre

kalbin: Benzeyen	Ayın karanlık yüzü: Benzetilen
gibi: Benzetme edatı	karadır: Benzetme yönü

Çekerken yüreğime efkari yudum yudum

Açılsın ellerimde gözüm fal taşı gibi

Deyim ki; bu gafletle uyandım ve uyudum

Sonra bir meczup olup **arayayım** kendimi,

Leylâ'sını kaybeden Kays'ın telaşı gibi

Hüseyin Arif Emre

Gözüm: Benzeyen	fal taşı: Benzetilen
gibi: Benzetme edatı	açılınsın: Benzetme yönü
Ben: Benzeyen	Leylâ'sını kaybeden Kays'ın telaşı: Benzetilen
gibi: Benzetme edatı:	arayayım: Benzetme yönü

Oyun Tekerlemeleri: Bazı çocuk oyunları tamamen tekerleme üzerine kurulu bir sözlü oyundur.

- Komşu, komşu !
- Hu, hu!
- Oğlun geldi mi?
- Geldi
- Ne getirdi?
- İnci, boncuk.
- Kime, kime?
- Sana, bana.
- Başka kime?
- Kara kediye
- Kara kedi nerede?
- Ağaca çıktı
- Ağaç nerede?
- Balta kesfi
- Balta nerede?
- Suya düştü.
- Su nerede?
- İnek içti.
- İnek nerede?
- Dağa kaçtı.
- Dağ nerede?
- Yandı, bitti kül oldu

Söylenmesi Zor Tekerlemeler: Benzer seslerin sıkça kullanıldığı, dilin zor döndüğü, söylenmesi zor tekerlemelere çocuk oyunlarında rastlanır. Bunlar genellikle **karşılıklı eğlenme, yarışma veya oyunda ebe seçme amacıyla** kullanılır.

- » Dal sarkar, kartal kalkar; kartal kalkar, dal sarkar.
- » Kuyuya indim, sildim, süpürdüm, silkindim, çıktım
- » Şemsi Paşa pasajında sesi büzüşesiceler.
- » Bu kara kantar kırk kilo kara katran tartar.

Sayışma Tekerlemeleri: Genellikle oyunlarda ebe seçmek veya bir takıma oyuncu seçmek için kullanılır. Sayan kişi, sayışma boyunca parmağı ile oyuncuları, sıra ile tek tek işaret eder. Sayışma bittiğinde parmağı hangi oyuncuyu gösteriyorsa o oyuncu seçilmiş olur.

DİVAN EDEBİYATINDA EDEBÎ AKIMLAR

1. Türkî-i Basit Hareketi: **Türkî-i Basit;** basit Türkçe, halk Türkçesi demektir. Bu hareket 16. yüzyılda etkili olmuşsa da yine o dönemin kültürel yapısı içinde istenilen etkiyi göstermemiştir. **Türkî-i Basit hareketini** daha sonra Nedim'in öncülüğünde gelişecek olan **Mahallileşme akımının çekirdeği** kabul etmek gerekir. Bunun için akım kelimesi yerine hareket kelimesini kullanmak daha doğru olur.

* Bu harekete bağlı sanatçılar, aruz ölçüsü ve Divan edebiyatı nazım biçimlerini kullanmakla beraber şiirlerini yalın bir Türkçeyle oluşturmuşlardır.

* **Necati Bey, Tatavlı Mahremi, Aydınlı Visali, Edirneli Nazmi** gibi bu hareketin temsilcisi olan şairler, **şiirlerinde halk deyişlerini ve atasözlerini mümkün olduğunca çok kullanmıştır.**

2. Mahallileşme/Yerleşme Akımı: Fetihden sonra başkent olan İstanbul, artık Osmanlı'nın kültürel merkezi haline gelir. Bu havayı soluyan **Mahallileşme akımına mensup şairler, İstanbul Türkçesiyle şiirler yazarak divan edebiyatı şiir dilini İstanbul Türkçesine yaklaştırmayı amaçlamışlardır.**

* **Türkî-i Basit hareketi**nde olduğu gibi bu akımın şairleri **halk deyiş ve atasözlerini bolca kullandılar.**

* 16. yüzyılda **Bâkî** ile başlayan bu akımın en önemli temsilcisi 18.yüzyılda yaşayan **Nedim'dir.**

* Özellikle **Nedim'den sonra divan şiirinde konu ve tema zenginleşir.** Artık şiirin içine İstanbul'un **Sadabad** ve **Göксу** gibi meşhur semt ve eğlence yerlerinin isimleri ve İstanbul'dan insan manzaraları girer.

Hüküm Gecesi, II. Meşrutiyet'ten sonraki parti kavgalarını Gazeteci Ahmet Kerim ve Ahmet Samim üzerinden anlatır.

Hüküm Gecesi Romanının Özeti

1908-1911 yıllarının fotoğrafını çeken romanda iktidardaki İttihat ve Terakki Cemiyeti ile muhalifler arasındaki siyasi mücadele işlenir. İttihatçılara muhalif olan gazeteci **Ahmet Kerim**, **Ahmet Samim** ve **Samiye** üzerinden devrin siyasi ortamı gözler önüne serilir. **Ahmet Samim** öldürülür, **Ahmet Kerim**'e kavuşamayacağını anlayan **Samiye** bunalıma girer ve intihar eder. **Ahmet Kerim** ise sadrazımı öldürmek iddiasıyla tutuklanır ve hüküm gecesini bekler.

Sodom ve Gomore, Mütareke Dönemi İstanbul'unun çöküntülü yıllarını ve ahlaki yozlaşmasını anlatır.

Sodom ve Gomore Romanının Özeti

Roman, işgal yıllarında İstanbul'da oluşan Batı hayranlığını konu edinmektedir. Birinci Dünya Savaşı sonrası işgal altındaki İstanbul'da oluşan çürümüş çevreleri kokuşmuş kişilikleri, bunlara ve işgal güçlerine karşı oluşan kini anlatır. Yakup Kadri'nin daha romanın adından başlayarak sorunu ahlaki boyutlara göre değerlendirdiği görülür. Yazar, romanın başına koyduğu ön sözde " **Sodom ve Gomore**, Tevrat'tan aldığımız bilgiye göre Lût ve İbrahim devrinde, Filistin diyarının türlü ahlak bozukluklarıyla Tanrının gazabına uğramış iki büyük şehir. İstanbul işgal altında iken romanın yazarına böyle görünmüştü." sözleriyle Sodom ve Gomore adını seçmesinin nedenini açıklamayı gerekli bulmuştur. Bu benzerlik romanın her bölümünün başına kutsal kitaplardan bölümler koyularak pekiştirilir. Bu sözler bir bakıma ilgili oldukları bölümün özeti gibidir. Romanda, **Sami Bey** ve ailesi olumsuz bir ailedir. Kendi çıkarları için düşmanlarla işbirliği yaparlar. **Sami Bey** Dünyunu Umumiyede uzun zaman çalıştığı için daha işgal öncesinde yabancılarla dostluk kurar. **Kızı Leyla** Amerikan Kolejinde okumuş ve millî benliğini kaybetmiş olan İngiliz hayranı ve alafranga yaşamayı seven bir gençtir.

Yaban, Kurtuluş Savaşı'nı ve bu dönemde, **Türk halkının Millî Mücadele'ye bakışını** anlatır.

EDEBİ AKIMLAR

HÜMANİZM (İnsancılık)

Hümanizm, Batı toplumlarının içinde yaşadıkları orta çağ zihniyetine, kilise ve devlet baskısına, 14. yüzyıldan itibaren tepki olarak geliştirdikleri yeni bir dünya görüşü, yeni bir hayat ve sanat anlayışıdır.

- * İlk İtalya'da ortaya çıkan **Hümanizm akımı Rönesans**'ın temelini oluşturur.
- * Hümanizm, insani değerlerin savunulmasını esas alan bir düşünce akımı olduğu için **Hümanist sanat** ve **edebiyatın** asıl konusu **insan**dır.
- * Millî değildir, evrensel bir anlayış sergiler.
- * **Eski Yunan** ve **Latin edebiyatını** örnek alan sanatçılar, yeni konular işlemek yerine Antik çağların konularını tekrar işlemişlerdir.
- * Bu akımın sanatkârlarının büyük bir kısmı asilzâde ve asker olduğu için Hümanist edebiyat aristokratların beğenisine uygun şekillenmiştir.

Uyarı

Tasavvufî bakış açısıyla insanı ve insan sevgisini işleyen eserler yazan **Yunus Emre**, **Mevlana** ve **Hacı Bektaş Veli** gibi gönül ehli insanlar **hümanizm** anlayışına uygun eserler vermişlerdir.

Temsilcileri

Dünya Edebiyatı	Dante	Destan	İtalyan
	Petrarca	Şiir	İtalyan
	Boccacio	Öykü	İtalyan
	Rabelais	Komedi	Fransız
	Montaigne	Deneme	Fransız
	Ronsard	Şiir	Fransız
	Cervantes	Roman	İspanyol
	Shakspeare	Tiyatro	İngiliz

Eser-Tür-Yazar Eşleştirmesi (İslami Dönem Türk Edebiyatı)

Aruz-ı Gülşehri		Gülşehri	Edirne Şehrengizi		Neşafi
Babürname	Anı	Babürşah	Emrah ve Selvi Han	Halk Hikayesi	Ercişli Emrah
Beng ü Bade		Fuzulî	Enisü'l Kulüb		Kadı Burhaneddin
Budalaname		Kaygusuz Abdal	Esrar-ı Huruf		Kaygusuz Abdal
Camasname		Ahmedî Dai	Esrarname		Taşlıcalı Yahya Bey
Cemşid ü Hurşit		Ahmedî	Fakname		Aşk Paşa
Cerîye-i Kaygusuz		Kaygusuz Abdal	Fatihâ Tasvirî		Hacı Bektaş Veli
Cihannüma	Coğrafya	Katip Çelebi	Felekname		Gülşehri
Çarname		Ahmet Fakih	Ferhat ile Şirin		Ali Şir Nevai
Çengname		Ahmedî Dai	Fevaldü'l Kiber		Ali Şir Nevai
Dilgüşa		Kaygusuz Abdal	Fezali-i Cihad	Düz Yazı	Bakî
Divan	Şiir	Yunus Emre	Fezali-i Mekke	Düz Yazı	Bakî
Divan	Şiir	Eşrefoğlu Rumi	Fezleke		Katip Çelebi
Divan	Şiir	Kaygusuz Abdal	Fezleketü-İ Tevarih		Katip Çelebi
Divan	Şiir	Sultan Veled	Fihî Ma Fih		Mevlana
Divan	Şiir	Kadı Burhaneddin	Fütüvvetname		Hallıoğlu Yahya
Divan	Şiir	Necafî	Garabü's Sıgar		Ali Şir Nevai
Divan	Şiir	Şeyhi	Garipname		Aşk Paşa
Divan	Şiir	Nizami	Gecine-i Raz		Taşlıcalı Yahya Bey
Divan	Şiir	Avnî (Fatih Sultan Mehmet)	Genç Osman Destanı	Destan	Kayıkçı Kul Mustafa
Divan	Şiir	Adli (II. Bayezit)	Gevhername		Kaygusuz Abdal
Divan	Şiir	Bakî	Gülîstan		Kaygusuz Abdal
Divan	Şiir	Hayalî	Gülşen-i Aşk		Keçecizade İzzet Molla
Divan	Şiir	Muhibbî	Gülşen-i Raz		Taşlıcalı Yahya Bey
Divan	Şiir	Nefî	Gülşenname		Gülşehri
Divan	Şiir	Nallî	Habname		Şeyhi
Divan	Şiir	Neşafî	Hadikatü's Süeda		Fuzulî
Divan	Şiir	Nedim	Harname	Mesnevi	Şeyhi
Divan	Şiir	Şeyhül İslam Yahya	Hayrabat		Nabî
Divan	Şiir	Enderunlu Vasif	Hayretü'l Ebrar		Ali Şir Nevai
Divan-ı İlahiyat		Azîz Mahmut Hüdâî	Hayriye		Nabî
Divan-ı Kebir		Mevlana	Heşt Behişt		Sehi Bey
Düsturu-ı Amel		Katip Çelebi	Hilye		Neşafî
Edirne Şehrengizi		Zatî	Hüsn ü Aşk		Şeyh Galip